

XX yüzil ədəbiyyat tariximizə yeni elmi baxış

AMEA-nın Ədəbiyyat İnstitutunda professor Bədirxan Əhmədovun yeni monoqrafiyasının müzakirəsi keçirilib

Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyasının (AMEA) Nizami adına Ədəbiyyat İnstitutu 2014-cü ilin növbəti elmi nəşrinin təqdimatını keçirdi.

Bu yeni elmi nəşr AMEA Nizami adına Ədəbiyyat İnstitutunun elmi katibi, ədəbiyyatşünas alim, filologiya üzrə elmlər doktoru, professor Bədirxan Əhmədovun "Elm və təhsil" nəşriyyatında yenidən çapdan çıxmış "XX yüzil Azərbaycan ədəbiyyatı: mərhələlər, istiqamətlər, problemlər" monoqrafiyasıdır. Nəşrin elmi redaktoru AMEA-nın vitse-prezidenti, Ədəbiyyat İnstitutunun direktoru, akademik İsa Həbibbəyli, elmi rəyçiləri isə AMEA-nın müxbir üzvü Muxtar İmanov və filologiya elmləri doktoru, professor Tehran Mustafayevdir. "XX yüzil Azərbaycan ədəbiyyatı: mərhələlər, istiqamətlər, problemlər" monoqrafiyası Azərbaycan ədəbiyyatının XX əsrə aid zəngin irsini tədqiq edir. XX yüzilin əvvəllərində ictimai idealların ədəbi-bədii düşüncədə inikası, ictimai-siyasi publisistikanın mətbuatda əks etdirilməsi ədəbi düşüncədə yeni bir mərhələnin əsasını qoyub. Nəşrdə XX yüzil ədəbiyyatının mərhələ və problemlərinin təhlilində əsas diqqət yetirilməsi də öz başlanğıcını

məhz bu yeni mərhələdən götürür. Tədqiqatda Azərbaycan ədəbiyyatının milli hərəkat dövrü və onun realizm, romantizm, maarifçi realizm, cümhuriyyət ədəbiyyatı, sosrealizm və 60-cı illər mərhələləri, ədəbi prosesin xarakteri, nəsr, poeziya, dramaturgiyanın inkişaf yolları, eləcə də repressiyanın genezisi, mühacirət və legion ədəbiyyatı və s. problemlər çağdaş meyarlarla araşdırma obyektinə seçilib. Monoqrafiyada yüzilin ədəbi prosesinə, mərhələ və problem təsnifatına elmi, nəzəri, konseptual baxış ifadə olunur. Bu elmi-nəzəri qənaətlər yeni tədqiqat işlərinin yazılmasında yardımçı olduğu kimi, universitet müəllimləri, magistr və tələbələrə tərifləndirən də istifadə edilə bilər.

Nizami adına Ədəbiyyat İnstitutunun Elektron akt zalında baş tutmuş təqdimat mərasimi Azərbaycanın müstəqillik dövrünün müasir ədəbiyyatşünaslıq elmimizə gətirdiyi yeniləşmə, uğurlu elmi nəticələr əldə etmək uğrunda göstərilən ciddi səylərdən xəbər verir. Mərasimi giriş sözü ilə açan AMEA-nın vitse-prezidenti, Nizami adına Ədəbiyyat İnstitutunun direktoru, akademik İsa Həbibbəyli ədəbiyyatın dövrələşdirilməsi baxımından XX əsrin əvvəlləri Azərbaycan ədəbiyyatı mərhələsinin hüdudlarının müəyyənləşdirilməsi məsələsinin əhəmiyyətini və bu mərhələyə yenidən diqqət

yetirilməsinin zəruriliyini bir daha qeyd edib: "... XX əsrin əvvəlləri Azərbaycan ədəbiyyatı anlayışı XIX əsrin axırlarından başlanan tənqidi-realist meyillərin qanunauyğun məntiqi davamı olub, keçən yüzilliyin əvvəllərində xüsusi böyük inkişaf dövrünü yaşayan və nəhayət, 1937-ci ilin repressiyaları ilə tamamlanan konkret bir prosesi ifadə edir. Daha dərinə diqqət yetirilərsə, əslində, proses 1953-cü ilə - Stalinin vəfatına qədər müəyyən səviyyədə davam etmişdir".

Qeyd edildi ki, monoqrafiyada dövrün ictimai-siyasi, tarixi, ədəbi şəraiti obyektiv olaraq araşdırılır, ayrı-ayrı mərhələlərin xüsusiyyətləri aydınlaşdırılır və bu dövrün ədəbi məhsullarına yeni baxış ifadə edilir. Bir tərəfdən ədəbi prosesdə baş verən hadisələr müqayisəli faktlar müstəvisində təhlil edilərək tədqiqatçı münasibəti bildirilir.

Digər tərəfdən, ədəbiyyat tariximizdə özünəməxsus mövqeyi olan yazıçı, şair və dramaturqların ədəbi prosesə təsir qüvvəsini, dərcəsini əks etdirən əsərlər geniş təhlil edilir. Bu halda kitab müəllifi problemə kompleks yanaşaraq ədəbi şəxsiyyətlərin tərcümeyihal materiallarını da diqqət mərkəzinə çəkir. Çünki akademik İsa Həbibbəylinin yazdığı kimi, "Ədəbi şəxsiyyətlərin tərcümeyihal yalnız vərəqələrdəki göstəricilərlə müəyyənləşdirilməməlidir. Sənətkarların uzun illər boyu uğrunda mübarizə apardıkları böyük ideallar da digər adamlardan fərqli olaraq onların tərcümeyihal dünyasına daxil olur. Hətta sənətkarların amal və idealları arasında ciddi

di fərqlər onların özünəməxsus, bənzərsiz ədəbi portretinin yaradılmasında mühüm əhəmiyyətə malik olur. Görkəmli romantik şair Abbas Səhət də "məsləkim tərcümeyihalımdır" dedikdə həm də bunu nəzərdə tutmuşdur".

Filologiya elmləri doktoru, professor Şirindil Alışanlı məruzə ilə çıxış edərək qeyd etdi ki, professor Bədirxan Əhmədov "XX əsrin ədəbi-elmi mənzərəsini yaratmağa" nail olmuşdur.

Təqdimat mərasimində Milli Məclisin deputatı, AMEA-nın müxbir üzvü, prof. Nizami Cəfərov, AMEA Humanitar Elmlər Bölməsinin akademik-katibi, akademik Teymur Kərimli, Azərbaycan Yazıçılar Birliyinin katibi Rəşad Məcid, Azərbaycan Mətbuat Şurasının sədri Əflatun Amaşov, filologiya elmləri doktorları, professorlar Cahangir Məmmədli, Məmməd Əliyev, Məhərrəm Qasımlı, Himalay Qasımov, Qəzənfər Paşayev, Kamran Əliyev, Alxan Məmmədov, Nizami Məmmədov, Tahirə Məmməd, Vaqif Yusifli və başqaları çıxış etdilər.

Monoqrafiyanın təqdimat mərasimi günü professor Bədirxan Əhmədovun həm də anadan olmasının 60 illik yubileyi günü idi. Ədəbiyyatşünas alim öz yubileyini elmi nailiyyəti ilə yadda qalan etdi. Biz də 60 illik yubileyi və yeni kitabının işıq üzü görməsi münasibətilə professor Bədirxan Əhmədovu ürəkdan təbrik edirik, ona uzun ömür, can sağlığı, yeni uğurlar arzulayırıq.

Sona İbrahimova
AMEA Nizami adına
Ədəbiyyat İnstitutu
"Elmi informasiya və
tərcümə" şöbəsinin
əməkdaşı